

Mr. Bowden

MITJA BRODAR (1921–2012)

Mitja Brodar je bil sin Srečka Brodarja, začetnika slovenske paleolitske vede. To je bila spodbuda, da se je takoj po diplomi iz gradbeništva preusmeril v naravoslovje. Leta 1953 je diplomiral iz geologije in paleontologije ter leta 1959 doktoriral iz kvartaroloških znanosti.

V njegovem delu sta se ves čas prepletali dve prvini. Po eni strani je bil znanstvenik, raziskovalec starejše kamene dobe, po drugi pa organizator slovenske arheološke stroke.

Po koncu druge svetovne vojne so paleolitske terenske raziskave, ki so jih vodili Srečko Brodar, France Osole in Mitja Brodar, potekale po vsej Sloveniji, še posebej pa so bile usmerjene na pravkar osvobojena ozemlja Primorskega krasa in Postojnske kotline. Raziskovalci so se dosledno držali učinkovite delovne metode: najprej rekonoscirati, nato sondirati in šele na koncu sistematično raziskovati. Za Mitjem Brodarjem je ostalo več sto načrtnih ogledov slovenskih jam, nad šestdeset poskusnih sondiranj in deset sistematičnih raziskovanj.

Mitja Brodar je bil najprej strokovni sodelavec Sekcije za arheologijo Slovenske akademije znanosti in umetnosti pri izkopavanjih Srečka Brodarja v Betalovem spodmolu, Postojnski in Otoški jami, v Parski golobini, v Črnem kalu in v Jami v Lozi (1947–1957). Njegovo prvo večje sistematično izkopavanje je potekalo v visokogorski paleolitski postojanki Mokriški jami (1954–1956 in 1960). Nadaljnja sistematična raziskovanja so zajela najdišča vseh obdobj starejše kamene dobe z območja celotne Slovenije: Pod Črmukljo (1965), Poljšiška cerkev (1965–1968), Ciganska jama (1971–1976), Podrisovec (1975–1977), Vilharjeva jama (1978–1979) in Mamula (1983–1984). Zadnje terenske raziskave so potekale v Divjih babah, ki

jih je vodil v letih 1978 in 1980–1986. Gre za velik raziskovalni opus, izpeljan velikokrat v težavnih razmerah in s skrajno skromnimi sredstvi.

Mitja Brodar je sodeloval tudi pri paleolitskih raziskovanjih v drugih delih Jugoslavije: v Pečini pod Jerininim brdom in Budžaku ob Ludaškem jezeru v Srbiji (1951), v Kamenu ob Usori v Bosni in Hercegovini (1951) ter pri izkopavanjih pleistocenskih plasti v Crveni stijeni v Črni gori (1955–1959).

Brodar je veliko potoval, kot Humboltov štipendist se je izpolnjeval v Nemčiji in presajal novosti na naša tla (1964–1965).

Rezultate raziskav je sproti objavljajal v člankih, skupaj s Srečkom Brodarjem pa je izdal monografijo o Potočki zijalki. Zaradi vodstvenih zadolžitev je dolgo trpelo njegovo raziskovalno delo, ki se mu je znova posvetil šele po upokojitvi leta 1986. Takrat je objavil še 24 znanstvenih člankov in knjigo.

Drugo zelo pomembno področje delovanja Mitje Brodarja je bilo v zvezi z organizacijo slovenske arheološke stroke. Bil je pobudnik za ustanovitev Slovenske podružnice Arheološkega društva Jugoslavije in nato njen predsednik (1960–1963). Več let je bil na čelu samostojnega Slovenskega arheološkega društva. Funkcija, ki je postavila trdne temelje slovenski arheologiji, pa je bilo predsedovanje komisiji, ki je bdela nad izdelavo Arheološke karte Slovenije in jo tudi dokončala z objavo (*Arheološka najdišča Slovenije*, Ljubljana 1975).

V želji po čim večji uveljavitvi slovenske arheologije se je Mitja Brodar tudi politično udeleževal. Bil je poslanec v republiški skupščini in član ter predsednik različnih svetov in komisij, ki so usmerjali raziskovalno politiko. Aktiven je bil tudi v mednarodnih združenjih raziskovalcev paleolitika.

Ob šestdesetletnici ga je predsedstvo Jugoslavije odlikovalo z redom dela z zlatim vencem.

Brodar se je zavedal, da je mogoče dober raziskovalni program izpeljati le v okviru samostojnega in z delovnimi močmi ustrezno zasedenega inštituta, ki mora pod svojim okriljem združevati raziskave celotne stroke. S to dolgoročno vizijo je Sekcija za arheologijo na Slovenski akademiji znanosti in umetnosti leta 1972 prerasla v Inštitut za arheologijo. Brodar ga je vodil od leta 1972 do 1982. Na njegovo pobudo so se raziskovalni inštituti različnih področij humanistike in naravoslovja leta 1981 organizacijsko ločili od Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Ustanovljen je bil Znanstvenoraziskovalni center, ki je hitro zrasel v močno raziskovalno ustanovo s pomembnimi programi in dobrimi kadri.

Inštitut za arheologijo je Brodar vodil z dolgoročnim konceptom in premišljeno kadrovsko politiko. Nesebično je vedno bolj podpiral druge raziskave

kot pa svoje. Bil je po potrebi strog predstojnik, a vedno načelen, pravičen in objektiven. Kritika, ki se ne druži z zamero, je bila vodilo delovanja na inštitutu.

Zapuščina Mitje Brodarja je neprecenljiva sestavina današnje slovenske družbe. Soustvarjal je temelje, na katerih stoji razumevanje starejše in srednje kamene dobe v našem prostoru. Dognanja je predstavil v veliki sintezi slovenskega paleolitika *Stara kamena doba v Sloveniji* (2009), v kateri je zaobjel dosežke prve in druge generacije slovenskih raziskovalcev paleolitika, Srečka Brodarja, Franceta Osoleta in sebe. Bil je gonilna sila, ki je oblikovala najpomembnejšo oporno točko slovenske arheologije: Arheološko karto Slovenije. Oblikoval je dolgoročno vizijo delovanja Inštituta za arheologijo. V prelomnih časih je našel odprte poti, po katerih še danes hodi slovenska znanost.

Jana HORVAT

Izbrana bibliografija Mitje Brodarja

1951

Poročilo o sondiranju v Zijalki pod Jamarskim vrhom. – *Arheološki vestnik* 2/2, 1951, str. 204–206.

1954

Izkopavanje v Parski golobini. – *Arheološki vestnik* 5/1, 1954, str. 92–94.

Zusammenfassung: Ausgrabungen in Parska golobina.

I. speleološki kongres Jugoslavije. – *Arheološki vestnik* 5/1, 1954, str. 401–403. Soavtor: Staško Jesse.

Stara kamena doba na Krasu. – *Naši razgledi* 3/8, 24. apr. 1954, str. 13.

Alfred Rust: Die Höhlenfunde von Jabrud (Syrien), Neumünster 1950. – *Arheološki vestnik* 5/1, 1954, str. 398–401.

1955

Abbé H. Breuil: Quatre cents siècles d'art pariétal, Paris 1952. – *Arheološki vestnik* 6/1, 1955, str. 146–148.

Poskusno izkopavanje v Mokriški jami. – *Arheološki vestnik* 6/2, 1955, str. 204–226.

Zusammenfassung: Eine Probegrabung in der Mokriška jama.

Ledena doba - zibelka človeštva. – *Mladina* 3/50, 20. dec. 1955, str. 7.

Hermann Schwabedissen: Die Federmesser-Gruppe des nordwesteuropäischen Flachlandes (Zur Ausbreitung des Spätmagdalénien), Neumünster 1954. – *Arheološki vestnik* 6/2, 1955, str. 341.

1956

Prve paleolitske najdbe v Mokriški jami. – *Arheološki vestnik* 7/3, 1956, str. 203–219.

Zusammenfassung: Die ersten paläolithische Funde in der Mokriška jama.

Odkod potresi. – *Mladina* 4/6, 16. feb. 1956, str. 7.

Slovenská archeologia, roč. I, 1953, Bratislava 1953. – *Arheološki vestnik* 7/3, 1956, str. 317–318. Soavtor: Vida Brodar.

1957

Crvena Stijena - 1955 (Stratum V). – *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine u Sarajevu. Arheologija* 12, 1957, str. 51–55.

Résumé.

Površinski nalazi iz okoline sela Petrovići u Crnoj Gori. – *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine u Sarajevu. Arheologija* 12, 1957, str. 57–60.

Résumé: Matériaux trouvés en surface aux environs du village de Petrovići, au Monténégro.

1958

Crvena Stijena - 1956. Stratum V-XIV. – *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine u Sarajevu. Arheologija* 13, 1958, str. 43–64.

Résumé: Crvena Stijena - 1956 (Rapport provisoire).

Crvena Stijena, la première station paléolithique au Monténégro. – *Bulletin scientifique* 4, 1958, str. 55.